

Universitätsbibliothek Wuppertal

Diomedis Doctissimi Ac Diligentissimi Lingvae Latinae Perscrvtatoris De Arte Grammatica Opvs Vtilissimvm

Diomedes <Grammaticus>

Impressum Venetiis, Anno Domini no/stri Iesu christi.
M.CCCCLXXXV. Die uero. xii. mensis Iuni.

Servii honorati in secvndam do
nati editionem interpretatio.

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-457](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-457)

SERVII HONORATI IN SECUNDAM DO/
NATI EDITIONEM INTERPRETATIO.

RS dicta est uel $\alpha\rho\sigma\theta\eta\sigma$ $\alpha\rho\epsilon\theta\eta\sigma$ id est a uirtute quam graeci uniuscuiusque scientiam uocant. uel certe ideo ars dicitur: quod artis praeceptis cuncta concludat id est angustis & breuibus. Plerique artem scribentes a litterarum tractatu incohauerunt. Plerique a uoce Plerique a definitione artis grammatice. sed omnes uidentur errasse. Non enim propriam rem officii sui tractauerunt: sed communem & cum oratoribus & cum philosophis. Nam de litteris tractare etiam orator potest. De uoce nemo magis quam philosophi tractant. Definitio etiam Aristotelicorum est unde proprie Donatus & doctus qui ab octo partibus incohauit quae specialiter ad grammaticos pertinent

Omen dictum est eo quod res nobis efficit notas. Pronomen. quia fungitur officio nominis: ut si quis dicat. Virgilius fecit Bucolica. ipse scripsit Georgica. Verbum dictum est: eo quod uerberator aere motu linguae: haec pars orationis inuenta est: & licet omnes orationes cum hac oratione miscantur: tamen speciale sibi haec pars hoc nomen efficit. eo quod hac frequenter utimur in elocutione in tantum ut dicamus uerbum fecit. Tullius Apud populum in senatu. Aduerbium dictum est. quia nunquam recedit a uerbo: siue enim dicas cras factio iuenies aduerbia uerbis coherentia. Participium uocat quoniam partem tenet nominis: partemque uerbi. quasi participium. Nam a nomine habet genera & casus a uerbo tempora & significationes. ab utroque numerum & figuram. Praepositio dicitur: quoniam in loquendo praepositur. Dicimus. n. ante templum est non templum ante est. Coniunctio dicta est. quia coniungat elocutiones. ut ego & tu eamus: Interiectio dicta est: quod interponitur ad exprimendos animi affectus: ut puta heu mortuus est: In his autem octo partibus naturalis est ordo. Rite enim nomen primum ponitur quod ex ipso omnium rerum notitia procreatur. Post hoc debet assequi pronomen quia nominis officio fugitur nec debet ab eius significatione diuelli. Inde sequitur uerbum quo diximus nos frequenter uti. Inde aduerbium. quod a uerbo nunquam recedit. Participium autem rite post nomen & uerbum ponitur. quod ex partibus utriusque naturae est. praepositio cum uel uerbo uel nomini praepositur & ipsa iuste hoc loco posita est illis iam ante praedictis quibus praepositur. Similiter coniunctio quia coniungit omnia non debet primum locum tenere: primo enim debemus scire quae res coniunguntur. Interiectio ideo ultima posita est: quia nihil exprimit nisi affectus animi qui raro interponuntur:

Omen est pars orationis cum casu corpus aut rem proprie communiter uel significans in omnibus partibus orationis definitiones esse debent ut segregentur ab illis partibus: & suae partis quam definiunt aliquam proprietatem dicant. igitur quod dixit nomen esse partem orationis segregauit syllabas a plausibus. & quicquid confusae uoci datur. Quod autem dixit cum casu: segregauit a uerbis aduerbiis: praepositionibus: ac coniunctionibus. Quod autem dixit corpus aut rem significare hoc ipsius proprium est: Corporale autem nomen uel incorporale grammatici ita definiunt. Ut corporale sit quicquid uidetur & tangitur ut lapis. Incorporale quod non uidetur nec tangitur. ut pietas. Item dicit aliam proprietatem quod aut proprium aliquid significat: aut appellatiuum. Nam proprium est: quod unus est ut hector. Appellatiuum quod multorum est: ut homo. Scire debemus inueniri frequenter nomina appellatiua: quae sunt propria: ut scilicet quae communi sensu facile dignoscuntur: illud etiam scire debemus quia si proprium est quod unus est numerum tantummodo recipit singularem. Neque enim potest res unius in pluralem cadere: Nam quod propria nomina pluraliter declinant: sciendum est non ab unius nomine procreatum numerum pluralem: sed multitudine nominum hoc facit Recte. n. Virgilius dixit. Marios & Caecillos quoniam plurales fuerunt

Appellatiuum autem nomen est quod cum sit res multorum recipit tamen & numerum singularem in multis etiam unus tenetur.

Ompatiōis gradus sūt tres. positiuus ut doctus: Cōparatiuus ut doctior. Suplati-
uus ut doctissimus. Pleriq; uolunt comparatiuū esse doctiorem dicentes non esse
comparationem quando doctior dicimus quia nō comparat sed præferat: sed er-
rant: Nam omnis comparatio id agit ut alterum præferat. Illa enim quæ æquat similitu-
do potius est q̄ comparatio. Positiuus autem omnia recipit genera Masculinū ut hic do-
ctus. Fœmininū ut hec docta. Neutrum ut hoc doctū. Cōmune ut docilis. Omne ut do-
cens: Cōparatiuus uero gradus duo tantū suscepit genera. Cōmune ut doctior. Neutrū
ut doctius. Superlatiuus tria tātū. Masculinū ut doctissimus. Fœmininū ut doctissima:
Neutrū: ut doctissimū. Præterea nomina recipiunt comparationē sed ea quæ sunt qua-
litate & quantitate. Qualitate autē & Quātitate aut ab animo dicitur ut doctus aut a
corpore: ut candidus niger: aut a fortūa ut miser. aut a mensura ut lōgus. Quare quæsi-
uum est: utrum latinior diceretur quod tunc dicitur cum pro disertio ponit: ut sit latinior
quomodo disertior cum autem gentem significat: nō potest comparari ita enim nō pos-
sumus dicere latinior: quomodo nec græcior. Comparatiuus autem gradus iungitur ca-
sibus tribus ablatiuo. septimo & nominatiuo interposita particula q̄: ablatiuo ut doctior
ab illo. Septimo ut doctior illo. Nominatiuo ut doctior q̄ ille. Sed frequēter utimur sep-
timo ablatiuo pene nunq̄. Superlatiuus uero gradus genitiuo tantum plurali iungitur
ut doctissimus illorum quanq̄ & singulari cohæret quotiens nomen est enuntiatione sin-
gulari intellectu plurale: ut. O. donaum fortissime gentis Tytide. illud sane seruandum
est quod & postea tractum est. Comparatiuum gradum nos & nostro & extraneo generi
coniungere. Superlatiuum autem tātum nostro. Dicimus enim uelocior homo homini-
bus & uelocior homo canibus quoniam Comparatiuus est gradus Superlatiuum uero
gradum tantum nostro præferimus generi ut uelocissimus homo hominū: nemo enim
dicit homo equorum:

Enera dicta sunt ab eo quod generant: atq; ideo tantum duo sūt genera principa-
lia Masculinum & Fœmininum: hi enim sexu tātum generant. Genera autem
aut naturalia sūt: aut ex auctoritate descendunt ut hic paries hæc fenestra. In his
enim naturalem nullum intelligimus sexum sed eum sequimur quem firmauit auctori-
tas: Cætera uero genera a superioribus ueniūt: ut est neutrum quod neq; Masculinum ē
neq; Fœmininum Cōmune quod ē Masculinum & Fœmininū. Omne quod omnia su-
pradieta continet genera Epicœnum uero quod confusum continet sexū. Nam inter Cō-
mune & epicœnum hoc interest quod cōmune est ubi uisu secernimus sexum ut canis. Epi-
cœnū est e cōtrario ubi uisu nō secernimus sexū ut piscis. Item iter epicœnū & commune
hoc interest quod i cōmuni articulo secernimus sexū: ut hic canis: uel hæc canis. In Epi-
cœno uero unus articulus sumit: & utrūq; sexū itelligimus: ut hæc aqla. Eū aut sume-
mus articulare quæ auctoritas dederit. Nā cū naturaliter nō possumus i Epicœnis sexū
deprædere: debemus auctoritate firmari.

Vmerus aut singularis est aut pluralis Dualis uero græcus nō usurpat nisi in
noibus duobus q̄ sūt duo & ambo atq; ideo etiā i æqualiter declinat.

Igura aut simplex est: aut cōposita. Simplex quæ unā rē cōtinet atq; naturalis
est: ut doctus. Cōposita uero quæ ex arte fit: duas res habet: ut i doctus. Cōpo-
sita uero fit figura quattuor modis. qui i arte sūt politī: quod autem dixit Ex
corruptis: ita itelligere debemus: ut tūc itelligamus corrupta esse in compo-
sitione quotiens resoluta itegrari possunt ut si quis dicat concipio iure dicitur corruptū

quia si solvatur facit capio: quod est in egrum: & conficio facit facio & similia.

Ablativus singularis regit genitivum dativum & ablativum pluralem secundum regulas in arte positas. Sed illud quod dicit ablativus e producta vel correpta terminato: ita intelligendum est. ut tunc producta sit: quotiens genitivus singularis ei terminatus sit cum vero is fuerit terminatus idem genitivus singularis: ut huius patris ab hoc patre. Ideo autem latini voluerunt ab ablativus singulari regulas sumere quoniam hic casus latinus est: nec eum habent greci: & ille utique casus debuit regulas latinis nominibus dare qui proprius latinorum est. Omnia nomina quae in rerum natura sunt quinque regulis continentur quae regulae apud donatum non sunt propter compendium tamen tenenda sunt. Colliguntur autem istae regulae de genitivo singulari. Nam hic casus quinque finibus terminatur aut a diphthongo: ut musa musae: aut i ut doctus docti: aut is ut pater patris: aut us ut fluctus huius fluctus: aut ei ut hic vel haec dies huius diei. Ergo cum inuenerimus aliquod nomen de cuius declinatione dubitatur: quae rursus nobis erit praecipue genitivus qui inuenitur si a fuerit terminatus ad similitudinem musae declinabitur ita & in reliquis fiet. Sed constat graeca nomina etiam graece posse declinari. Plane duos praecipue casus in his regulis sollicite proferre debemus. Vocativum secundae declinationis & ablativum tertiae in quibus contra regulas plurimum sibi assumpsit auctoritas. Vocativus enim singularis secundae declinationis tum in i exhibet cum nominativus singularis in ius fuerit terminatus in genere Masculino in proprio nomine ut hic Mercurius. O Mercurii. Hoc enim nomen ius terminat nominativum & Masculinum est & proprium. Si autem nominativus: Vs terminatur: ut hic doctus. Vocativum facit. O. docte: & si appellativum sit licet ius terminatur: ut hic impius. O impie. Hic egregius. o. egregie. At huic regulae contrarium est hic filius O fili. Quare maiores nostri timentes ipsum vocativum similem fecerunt nominativo. Ut Virgilius dicit. Corniger hesperidum fluvius regnator aquarum: & Lucius Octavius iudex. Ablativus vero tertiae declinationis: qui: &. i. & e. terminatur: multum confusus est tamen hoc servare debemus: ut cum nomen fuerit generis communis: quod in is mittit nominativum & genitivum: ablativum. i. terminemus: ut hic & haec docilis: ab hoc & ab hac docili. Item neutra omnia quae. e. terminantur in nominativo: ut hoc mare: ab hoc mari Ea vero quae. x. littera terminant in. e. exeunt: ut hic calix ab hoc calice: Haec pellex ab hac pellice: haec lex ab hac lege: & similia. Item omnia participia. e. terminant: ut ab hoc calente ab hoc furente: quae si nomina fuerint i. magis terminabunt. Item quae or. terminant in nominativo ut doctior: clarior. minor: maior: facit enim a doctiore clariore: minore: maiore. Reliqua vero sic ambigua sunt ut u. x. etiam auctoritate firmant. Nam ab hac naui & ab hac naue legimus: & ab hac puppi & ab hac puppe & ab hoc igni & ab hoc igne. In quibus omnibus meliorum auctoritas sequenda est.

Ronomine dictum est quia ponitur pro nomine: ut si quis dicat Virgilius scripsit Bucholica: ipse scripsit. Georgica: Nec tamen videntur pronomina. quoniam nomina funguntur officio: esse nomina. Nam & si nomina uim exprimit non tamen plene exprimit. Nomina enim posita plenas faciunt elocutiones: Pronomina semiplenas. Item nomina posita uelut ichoant elocutiones Pronomina autem uelut complent. Qualitas pronominum principaliter bipartita est. Omnia enim pronomina aut finita sunt: aut infinita: Finita sunt quae recipiunt personas id est quae definiunt personas & sunt tantum tria. ego. tu. ille. sed ille plerumque uariatur. Nam si ad praesentis personam refert tunc recte finitum est: si de absente dicatur minus quam finitum est. Infinita autem pronomina uarias habent species. Nam licet omnia quaecumque non recipiunt personas infinita sunt tamen

Alia dicuntur generaliter infinita. Alia minus quam finita. Alia articularia uel demonstratiua. Alia possessiua: Generaliter infinita sunt quæ unicuique personæ aptari possunt: ut est quis: & sūt hæc septē tantum quis: talis: qualis: quantus: tantus: quotus: totus: Minusq̄ finita dicuntur quæ commemorationem habent notarum personarū: ut est ipse: hæc sunt sex tantū. Ipse: iste: is: hic: idem: sui. Sed ex his alia sunt quæ absentes personas significāt: alia quæ præsentis: absentes reliqua omnia: præsentis hæc tantum. iste: ista: istud: & hic: hæc: hoc: quæ non nulli etiam pronomina articularia uocant: eo quod more græcorum nominibus declinantur. Possiua dicuntur pronomina: quæ nos aliquid possidere ostēdunt ut est meus tuus. Hæc in quattuor partes diuiduntur aut enim utraq̄ parte singularia aut utraque pluralia aut intrinsecus singularia extrinsecus pluralia aut extrinsecus singularia. Intrinsecus pluralia: Utraq̄ parte singularia sūt ubi & persona possidentis & possessio una est: ut meus. Utraq̄ parte pluralia ubi sūt multi qui possidentur & multi sunt qui possident ut est nostri. Intrinsecus singularia extrinsecus pluralia sūt quæ possidentes unam personam ostēdunt possessorum plurimas ut est mei: uel e contrario: ut est noster. intrinsecus aut dicitur quod pertinet ad personam possidentis: extrinsecus quod pertinet ad personam possessionis. Sunt autem possessiua pronomina quinque tantum meus. tuus: suus: noster. & uester. Absq̄ his pronomibus quæ omnia sūt uiginti & unum: nullum aliud quod suam originem habeat poterit reperiri sed si qua sunt compositione fiūt. Scire autem debemus inclinatione pronominum plerūq̄ sub una significatione casus uarie proferri ut est quis uel qui. Nam possumus dicere mei causa te peto & mis causa te peto & tis causa te peto: sed mis & tis: de usu recesserūt. Item ablatiuus singularis aliquando uarie terminat: ut a quo uel a qui. Nam dicimus a quo uenisti: & a qui uenisti: sed a qui in usu esse desinit.

Datiuus etiam & ablatiuus plurales plerūq̄ uarij sūt dicimus enim a quis uel a quibus qui quidē uidēt hac ratione uariari quoniam ablatiuus singularis iuētus est uariuus. Scimus enim quia oia quæ terminat in is mittūt: quæ in bus. Ergo sicut dicimus ab hoc docto: ab his doctis ita dicimus a quo a quis. Itē sicut dicimus a puppi a puppibus ita dicimus a qui a quibus. Sed pronomina quæ admodū in declinatione duplicat casus. Ita plerūq̄ minuūt: Nā sūt pronomina ubi tantūmodo genitiui sūt: ut eccum: eccam: ellum.

Sūt ubi nominatiuus & uocatiuus deest: ut sui: sibi: se: a se. Sūt ubi uocatiuus tantū deest in promine quod est ego.

Verbum est pars orationis cum tempore & persona sine casu. Quod dixit cum tempore & persona conexū intelligendū est. Neutrū enim potest in uerbo ab altero separari. Nam si solam personam uelis intelligere pronome est. si solum tempus participiū est: si utrunq̄ simul tūc uerbū est. Quod autem adiecit casu carere uelut superflue est positū. Quis enim nescit uerbū carere casu. Sed timuit propter illas elocutiones quæ sic formantur quasi casum habeāt: ut da mihi bibere: sic est enim da mihi bibere: ut si dicas da mihi uinum quod utiq̄ casum habet: ne qui ergo propter similitudinem elocutionum putarent casum modo infinito attribui: ideo dixit penitus casum a uerbo reponi. Nam illæ elocutiones casum non recipiunt sed græcam elocutionem sequuntur.

Valitas uerborū diuiditur in modos & formas. Modi omnes sūt octo. Indicatiuus. Imperatiuus. Promissiuius. Optatiuus cōiunctiuus. Infinitus: Impersonalis. Gerūdiuus. Sed ex his quinque uolūt esse legitimos de tribus uero dubitatur. i. de promissiui Impersonali. Gerūdiuo: Indicatiuus dī modus quoniā per ipsū quod gerimus indicamus: ut est lego. Imperatiuus quoniā per ipsum imperamus ut est lege.

Optatiuus quoniam habet aduerbium optandi, ut utinam legam. Coniunctiuum uero modum non ideo coniunctiuū dicimus quia habet aliquid coniunctum idest cū. Nam & optatiuus inciperet esse coniunctiuus quia habet aduerbium coniunctum utinam sed ideo dictus est coniunctiuus quia in loquendo cum solus locutionem implere nō poterit coniungit sibi indicatiuum: ut cum scripsero faciam & cum dixerō legam: Infinitiuus dicitur modus quia nō definit personas: sed omnes tres uno uerbo profert ut est legere. Ceteri uero modi in personis differentiam faciunt quod probatur hac elocutione. legere uolo: legere uis. legere uult. Nam quoniam uolo uis uult indicatiuus est modus differentia facta est personarum: quoniam uero legere infinitus est omnes uno modo prolata hi sūt generales modi. Illi uero tres de quibus dubitatur ita explicandi sunt. Qui negant promissiuum modum esse hoc asserunt esse superfluum hunc putari modum quoniam indicatiui modi sit tempus futurum idest legam scribam. Qui autem dicunt proprium modum esse negāt indicatiuum modum tempus futurum per rerum naturam habere posse Nam si indicatiuus modus ideo dictus est: quod p̄ ipsum indicamus. Nemo autē indicat nisi quæ nouit futurum habere non potest quia nemo indicat. De impersonali autē modo hæc loquuntur. Pleriq; hunc modum dicūt quia sic de uerbo nascitur quemadmodū ceteri modi ut lego lege legitur: sed tamen non probatur modus esse: sed uerbum Nā cū unusquisq; modus: non possit currere per modos nam habet indicatiuum legitur: Imperatiuum legatur: coniunctiuum cum legatur. Item gerundiuum quem dicunt modum pleriq; negant eum modum esse: sed dicunt participiorum a passiuo futuri & præteriti eē declinationem sed est modus: quia in. o. definit ultimo tempore suo in qua littera nullū definit participium & significationem habet tam agentis q̄ patientis. quod utiq; non haberet si participium passiuū esset: Et enim cū dicimus cantādo & agentis & patientis habet significationē: quod probat̄ teste Virgilio. Nā ubi dicit: Cantādo tu illū agētis significationem ostēdit ubi dicit cantādo rumpitur anguis patientis.

Orma sunt quattuor: per quas non declinatio: sed significatio uerborum explicatur: quæ ideo quattuor sunt quoniam omne quod agimus quattuor temporum officio continetur. Nam aut cogitamus utrum agendum sit: aut quod placuit inchoamus: aut inchoata complemus aut completa iteramus: iccirco ipsæ formæ hæc nomina acceperunt una enim Meditatiua quæ non agere nos aliquid. sed adhuc uelle agere ostendit ut est lecturio significat enim non lego: sed legere uolo. Secunda est inchoatiua: quæ aliquid nos nuntiare ostēdit ut est caleſco quod significat calere incipio. Tertia ē perfecta ut est lego: quæ plenum ostendit actum. Quarta est frequentatiua quæ nos sæpe agere aliquid ostendit: ut lectito significat enim sæpe lego. Quas formas pleriq; ueluti milites refutare uolunt: sed conuincuntur secundum rationem naturalē. Multa enim sunt quæ proprie non nisi istis possunt explicari. Meditatiua autem formam inchoatiua definit ut scripturio: lecturio. Inchoatiua autem uerba quinque regulis continentur. quarum si una defuerit inchoatiua non erunt debent enim in sco syllaba exire & originem ducere a neutrali uerbo: & tertiæ eē cōiugatiōis correptæ: & carere tēpore præteritopfectō & plusq̄ pfecto carere etiā participio futuri tēporis. Ideo aut̄ inchoatiua carēt tēpore pfecto quia oīa quæ inchoat̄ nihil perfectū habere debēt. Frequentatiua forma in to quādo exit sēper primæ cōiugatiōis est: ut lectito: as. cursito: as. scriptito: as. Si aut̄ in so. exeat etiā tertiæ esse potest ut laceſso: laceſsis: faceſso: faceſsis.

Oniūctiōes tres sūt noīa habētes ab ordie litterarū quærūt̄ at̄ in quinque rebus. i. indicatiuo modo tpe præſenti numero singulari: secūda psona ante litteras uel ante syllabas ante litteras in uerbis actiuis & neutralibus: ante syllabas in cæteris. i. in passiuis

cōmunibus deponentibus. Ergo ubi. a fuerit prima coniugatio est: ut amo amas: ubi. e. est secūda ut doceo doces: ubi. i. tertia ut lego legis: sed tertia plerūq; & correpta est: & pducta: quod deprehēditur hac ratione. Si correpta fuerit in passiuo penultima syllaba. e. habebit ut lego legis legor legeris. Si autem pducta fuerit. i. reseruabit i passiuo: ut nutritio nutritis: nutritior nutritis. Quæ uarietas etiā de ipatiuo mō colligit: nā tertia correpta i. e. exit: ut lege. tertia pducta i. i. ut nutri. Itē ifiniriui mōi penultima syllaba quæ si longa fuerit pducta cōiugationē eē demōstrat: ut nutrire. Si breuis correpta eē demōstrat ut legere hæc aut cōiugationes futuꝝ tempus idicatiui modi uarie mittūt. Nam prima & secūda coniugatio in. bo. dicūt: ut amo amas amabo. doceo doces docebo. Tertia uero correpta in am tantū mittit: ut lego legis legā. Tertia pducta duas habet regulas requirēdas in idicatiui modi tempore præsentis si ante. o. ultimū. e. fuerit correptum i. bo tantū mittit: ut exeo exhibeo. Si autē. i. habuerit ante. o. futuꝝ tēpus & in bo. mittit: ut seruius seruis seruius: quas regulas. Probus artifex tuetur.

Erborum genera sunt quinque. Actiua passiuā. Neutra. Communia: Deponētia. Quæcunq; ille sint diffinitiones quæ hic lectæ sunt uarie tamen quantum ad significationes id pertinet. Omnia ista quinque duas habet significationes: id est aut agentis aut patiētis. Hinc est quod in neutrali uerbo & agētis & patiētis iuenimus significationem. agētis ut nato: & patiētis ut uapulo. Itē deponēti uerbo ubi sola utiq; debuit esse passiuā significatione & agētis non nūq; iuenitur: ut est loquor. Cōfusio autē. Cōmunis uerbi casibus segregatur. Nam si accusatiuū casum iungas agētis est: ut criminor illū. Si ablatiuū patientis: ut criminor ab illo.

Tempora sūt quinque. præsens quod agit: ut lego. Præteritū imperfectū quod omisum est & nō completum ut legebam. præteritū perfectum quod completū est paulo ante ut legi. Præteritū plusq; perfectū quod completū est olim: ut legeram. Futuꝝ quod imminet: ut legā. Vnde uitiose locūt: q; dicūt expecta modo egrediar. Nā iūgūt significationem futuram & præses tempus. Item qui dicūt cras lego lectionē: uitiose loquūt. Nam cū lego tēporis præses sit cras uero aduerbiū futuꝝ utiq; hæc locutio nō cohæret. Tractādum est illud an sana sit locutio hæc cras legā an cras lego. Cras lego ut diximus uitiosū est. Cras at legā ideo nō nulli uitiosū iudicāt: quoniā duo futura quasi in aliud futuꝝ nos deferūt.

Odi uaria tempora recipiūt. Indicatiuus enim omnia quinque habet supradicta tempora: Imperatiuus. enim uero duo tantū præses & futurum. Opratiuus tria: sed geminata. Nam præses & imperfectum pro uno est: Item perfectū & plusq; perfectum habet & futurum. Cōiunctiuus tot tempora habet quot & idicatiuus Infinitus tria habet tempora præses: præteritum: & futurum. Sed scire debemus i omnibus passiuis uerbis præterita tempora id est perfectum & plusq; perfectum habere ulteriora præterita. personas omnes modi segregatas habēt absque ifinito ubi cōfusæ sūt ut diximus id est tres. Modus autem imperatiuus habet difficultatem personarum quæ talis est: prima persona i tempore præses deficit sed i numero singulari. Ceterum i numero plurali nō deficit: Ideo autem deficere creditur: tam i persona q̄ i numero quoniam omne imperatiuum i alium procedit: id est secunda persona nascitur: i tempore uero futuro tam i numero singulari quam i numero plurali prima persona deficit.

Secūda uero & tertia in numero singulari uno modo proferūtur: ut Igitō tu: legito ille: ut est apud Virgilium. Tertius argolica hac gallea cōtētus abito. Nam si dicam legito: legat: legito quidem erit tempus futurum: legat uero præses. Item tertia persona numeri pluralis: his: regulis cōtinetur. Indicatiuo modo tempore presenti tertia persona

numero plurali. o. accipit: & facit hanc personam Imperatiui modi per omnes coniugationes amant amato: docent: doceto: legunt: leguto: nutriunt: nutriuto: quod seruare maiores ut ait Horatius & quocumque uolet animam auditoris aguto. Nam diceret agat tempus presens ostendere non futurum. Prima coniugatio & tertia correpta tot syllabas habere debet in secunda persona quot in prima habet indicatio modo: ut amo amas: lego legis. Quod autem aliter fuerit anomalum est: ut edo es: comedo comes.

Duerbium dictum est eo quod necesse habet hanc partem orationis uerbum sequi: ut cras faciam: hodie legam: quotidie scribo: sed non ut necesse est uerba sequi aduerbium. Ita necesse est aduerbium sequi uerbum. Nam quando dico facit orator: est elocutio plena quae sine aduerbio. Potest ergo uerbum sine aduerbio poni. Aduerbium autem sine uerbo nunquam ponitur. In significationibus aduerbiorum localia aduerbia diligenter animaduertenda sunt: quae habent quattuor species In loco: de loco: ad locum: & per locum. In loco sunt haec: hic illic: ibi: intus: foris. De loco sunt haec: hinc: illinc: inde. aliunde: uno modo tam de loco quam in loco: praefertur. id est sine coniunctione praepositiones. Ad locum sunt haec: huc: illuc: istuc: illo: intro: foras. Per locum sunt haec: hac: illac: illa. Ergo animaduertere debemus: ut quotiens fuerint aduerbia in loco iungamus uerba: quae habeant hanc significationem in loco: ut pura ibi sum: illic: sedeo: intus: & similia. Quotiens sunt autem aduerbia quae significant ad locum iungamus his uerbis similiter quae debeant significationem euntis: ut pergo illuc: uado illo: proficiscor intro & similia. Nam si quis dicat uenio ubi uitiosum est. Venio enim significationis est ad locum: ibi uero in loco est: & duo haec diuersa nunquam cohaerent. Nam omnia aduerbia non recipiunt comperationem: sed ea tantum quae ducunt originem a nominibus recipientibus comperationem. ut doctus docte: iure enim dicimus doctus doctissime quoniam & nomen ipsum facit: doctior doctissimus. Aduerbia autem quae comparantur in passiuo gradu duas habet regulas. e. & er. ut docte fortiter. In comperatio una ut doctius & fortius. In superlatiuo autem unam. e. quod semper productum est: ut doctissime fortissime. Quando autem positiuus. e. terminatur: & quando. er. datiuus singularis ostendit: Nam. e. tum terminatur aduerbium in positiuo quando datiuus singularis. o. fuerit terminatus: ut docto: docte: clare: clare. Tunc autem aduerbium. er. terminatur quando datiuus singularis. i. fuerit terminatus: ut huic agili agiliter: & huic forti fortiter. Quae has regulas non seruant aduerbia anomala sunt. Nomina prouinciarum semper recipiuntur praepositiones: ut ad campaniam pergo: de campania uenio. In campania sum. E contrario nomina ciuitatum nunquam recipiunt praepositiones quando funguntur uice aduerbiorum. Verumtamen si ad locum significant accusatiui forma sequenda est: ut Carthaginem uado. si de loco secundum septimum loquimur: ut Carthagine uenio si in loco duplex regula est: Nam si nomen fuerit secundae declinationis: aduerbium in loco fit secundum formam genitiui. dicimus enim deli fui beneuenti fui quoniam huius deli huius beneuenti genitiuus est. Sin autem nomen erit alterius cuiuscumque declinationis tunc formam sequimur datiuus casus dicimus enim Carthagini fui. Tyberi fui: quoniam huic Carthagini huic Tyberi datiuus est. Sciendum est sane pauca nomina his regulis repugnare: ut est Narbone in philipicis Cicero. Cum tu Narbone meas hospitium: conuomeres. Debuerit enim dicere Narboni. Item Virgilius ait Tyria Carthagine qui nunc expectat inquit Carthagine non Carthagini quod erat regula. Sed Cicero Antyprosim fecit Virgilius ueto metri necessitate mutata regula seruauit. Generaliter tenendum est quod aduerbiis id est solis positus non debet coniungi praepositio separatim. Nemo enim dicit de sero de modo: Unde nec de mane dicere debemus quod plerumque in usu habet.

Sed quoniam legimus dum mane nouū idest hoc ipsum mane iam nomē effectū est genus enim nō recipit nisi nomē. Videmur ei adiciere posse præpositionē: Quare tutius loquuntur & solū aduerbiū sine præpositione ponunt: ut mane uenit & quādo uolūt addere præpositionē genus coniungūt: ut de primo mane uenio: iam enī nō uidetur iungi ei parti orationis quæ est mane: Sed quæ est primo.

Participium dictū est quasi participiū habet enim partes. a nomine duas genus & casum. a uerbo duas tēpus & significationē. ab utroq; duas numerus & figurā: ideo ab utroq; quoniam numerus & figura tā modo accidūt q̄ uerbo illa enī bina iustā tum accidūt a quibus trahuntur.

Genera participiorū sunt hæc. Masculinum. Femininum. Neutrum & omne. Masculinum participium in us. syllabam terminatur: Ecce femininum in. a. Neutrum in um. ut lectus lecta lectum. lector lectura lecturum. legendus legenda legendum. Nam hæc sūt duo tempora præteritum & futurum quæ genera secundum regulas quas diximus diuidūt. Præsens autē participiū semper generis est omnis: & duabus clauditur consonantibus: ut est legens.

Asus totidem sunt in participiis quot in nomine & pronomine. Participia autem Masculina & neutra secundæ sunt declinationis. Feminina primæ. Omne tertiæ in quo Ablatiuus & .i. & .e. terminat: ut amati & amate. Sed scire cōuenit quod ars exigit ut .e. littera terminet. idest autē ubi fuerit terminatus: Ablatiuus huius participii necessitas est aut metri: aut euphoniæ.

Tempora in participiis latinis tria sunt: præsens: præteritum: & futurum. Regula tamen quattuor sunt. Nam præsens unam habet quam diximus. ns. ut legens. Præteritum unam. us. ut lectus. Futurū uero duas habet regulas: rus: & : dus: ut lecturus & legendus. Ideo autē neutrale uerbū tot & eadē habet participia quæ & actiuum quoniam sic declinat: ut actiuū. Nam participia declinatione noscūt: Deponēs autē uerbū participiū futuri in rus mittit: ut auxiliaturus. Nam ideo dictū est deponens non quod .r. litteram nō deponat (Nam & commune deponēs esset: & hoc .n. r. litteram nō reliquit) sed ideo deponēs dicit: quod deponit participium declinationis suæ idest futurū quod dus: syllaba terminatur. Nemo enim potest dicere loquendus: licet iueniamus apud poetas hanc usurpationem. Cōmune uero uerbū ideo habet quattuor participia: quia cōmune est. i. agentis & patiens habet significationem & nouimus quod duo participia ueniūt ab actiuo & duo a passiuo. Sane scire debemus quod licet latinitas nō habeat neque præteritū participiū ab actiuo: neq; præsens a passiuo iuenit tamē apud poetas talis elocutio ubi alterius tēporis p̄ hac significatione ponat: ut est Virg. Et qua uectus abas & qua grandeuus a lethes. Vectus enī dixit pro eo quod est uehebat. Regulæ participiorū ita se habēt ut participiū futuri tēporis a passiuo regat participiū præsentis tēporis ab actiuo idest ut de participio futuri tēporis a passiuo sublata dus syllaba & addita. s. littera & faciamus participiū præsentis tēporis ab actiuo: uel e cōtrario: Itē participiū præsentis tēporis a passiuo sublata. s. littera & addita rus. syllaba facit participiū futuri tēporis ab actiuo: ut lectus lecturus: uel e cōtrario. Sed his regulis repugnāt pauca participia noua ratione usurpata ut est moriturus quod nulla ratione dicitur sublata enim. rus. syllaba & addita. s. littera moritus facit quod latinitas nō habet nam mortuus dicimus: Et illud sciēdum est maiores nostri sæpe a uerbis neutralibus: præsentis tēporis usurpasse participia: ut est regnata. triumphata. placita: nupta: pransus: cœnatus & similia. Quibus nos ideo utimur: quoniā auctoritate firmātur: nō tamē possumus de aliis uerbis neutralibus similiter quæ nō lecta sunt usurpare: Sed debemus ea tantū quæ lecta sūt dicere.

Oniūctiōnes dictæ sūt ab eo quod coniungāt elocutionem: Nam si quis dicat: ego tu eamus: dissidet elocutio: si iterponas: &. & dicas ego & tu eamus: incipit coherere. Copulatiuæ dicuntur eo quod & uerba & sēsū copulāt: ut si quis dicat ego & tu eamus. Nā in hac elocutione & uerba cōiūcta sūt & sēsus.

Vtrunq; enim iturum significat. Disiūctiua uero penitus contra naturam sermonis fuisset inuenta: nisi uerba coniungeret: Nam quid tam contrarium coniūctiōni: quam habere species coniūctiōnis: sed ideo disiūctiua dicitur quod sensus disiungat. Nam uerba coniungit: ut si quis dicat ego aut tu eamus: nunc enim elocutio cōiūcta: sed sensus disiuūctus. Non enim utrumq; sed alterum iturum significat.

Expletiuæ dicuntur coniūctiōnes eo quod illud quod minus fuerat explere contēdūt ut si quis dicat negligenti lege dicendo lege in eo eum arguit quod non legit. At si dicat saltem lege: in eo arguit quod nihil omnino agit. Inter causales & racionales hoc interest quod tunc utimur causalibus quando de causa loquimur. tūc rationalibus. quando de ratione. Causa est autem quæ nos impingit ad aliquid faciendum. Ratio autem qua utimur in faciendo. Sed plane faciendum est quod pro rationalibus causales ponere possumus: & pro causalibus nunq; ponimus racionales. Etenim causa non statim rationem recipit. Vbi autem non est iam causa præcessit. In ordine autem hoc seruandum est quod sunt aliqua quæ semper præponuntur: ut ast: at: dicimus enim ast ego quæ diuum incedo regina. non ego ast: Et item at pater Anchises. non enim pater at. Postponuntur uero q; & autem dicimus enim primusq; machaon nonq; primus Machaon. Et hoc autē fac: non autem hoc fac. Igitur uero & primo & medio & ultimo conuenit loco dicimus enim igitur patres conscripti censuerunt & patres igitur conscripti censuerunt.

Rappositio dicta est. quod in loquēdo præponitur dicimus enim apud amicum sum. Excepta bina præpositione quæ nunq; præponitur: sed postponitur sicut tenus dicimus enim pubetenus & nō tenus pube. & excepta altera præpositione id est cum scilicet in pronomiibus nō nullis: ut mecum: tecum: nobiscum: uobiscum: quod cōtra artem ex aperto dicitur nemo enim dicit cum

me cum te propter cacēphaton: Natura enim præpositionis exigebat: ut præponeretur: Accusatiuæ præpositiones sunt. xxx. quæ accusatiuo tantum iunguntur uel singulari uel plurali. Ex his ad & apud diuersas habēt significatiōes. Nam ad: ad locum significat: ut ad patrem uado. Apud uero in loco: ut apud parētes sum: sed. ad nunnunq; auctoritate etiam in loco reperitur: ut decem fiscos ad senatorem illum relictos & apud Maronem. Ad Troiam pro caris gesserat argis. Tentauerūt pleriq; facere discretionem & in hac elocutione: quæ fit de ad & de in. ut ad forum uenio & in forum uenio: Etenim ad forum uenio est ad forū accedo: in forū uenio forū ingredior: ut sit illud potius propinquātis ad locum: hoc autem locum ipsum tenētis: sicut uidetur locutus esse Salustius dicendo: ire utiq; imperatores ad urbem erant utriq; impediti ne triumpharent calumnia paucorum Nam si nec dum triumphauerant: urbem ingressi non fuerant: Ergo ad urbem quod dixit propinquantis significatio habetur: non ingredientis. Vsq; etiam præpositio nouo modo sibi aliam coniungit præpositionem: dicimus enim: ut Virgilius ad usq; columnas exulat. Nec sequi debemus quod nō nulli dicunt usq; aduerbium esse multo minus enim sibi iungeret præpositionem si aduerbium fuisset. Aduerbio enim sæpe præpositio separatim non coheret. Et. e. & ex præpositiones habent differentiam: nam si pars orationis sequatur a uocali incohans præponimus: ut ex animo. Si autem a consonante incohet. e. ut. e. foro. E contrario autem positæ aut hiatum faciūt: aut asperitatē hiatum e animo asperitatem ex foro. Clam præpositio: quam donatus inter ablatiuas posuit: sci

re debemus quod in differenter pro arbitrio dicentis & ablatiuo iungitur: & accusatiuo: dicimus enim clam patre & clam patrem: In sub: super: & subter: & accusatiua sūt & ablatiua. Sed apud maiores nostros indifferenter ponebant id est nulla lege seruata. Nam & Virgilius dixit. Rapuitq; in fomite flammam pro in fomite: & Horatius. Naso distri- ctus ensis quod super magna ceruice pēdet: pro super ciruicem. Cicero fortes in eo quiri- tis: pro in eum & similia. Aetas posterior super & subter accusatiuas fecit: in: uero & sub: coniungitur accusatiuis casibus commutatio est loci: ut in forum uado. Sub basilicam uado. Tunc iungitur ablatiuis cum permanſio est uerborum: quæ elocutione præponē- da sunt ratione colligitur. Nam pergo proficiscor & huius motum significat. Sto. sedeo: dormio: & huius permanſionem Loquelares præpositiones ideo dicuntur quia semper coherant: ut conduco: recipio: coherere autem eas res illa significat: quod nō patiuntur in significatione interpositionem: Nemo enim dicit con tibi duco: aut re illum cipio. Præ- positiones cum post positæ fuerint si casum suum referunt adhuc præpositiones sunt ut transtra per & remos si autem casum mutant fiunt aduerbia: ut tēpore post. Sed plerūq; metrorum ratione etiam præpositæ idem faciunt: ut longo post tempore uenit: Et illud sciendum est præpositiones utriusq; casus quotiens pro aliis præpositionibus ponuntur illis eas casibus iungi quibus inngitur illæ pro quibus ponuntur: ut in alterum. Nam quoniam in modo contra significat tantum accusatiuo iungenda est. Contra enim accu- satiui casus est: Item super priamo rogans: quoniam super de significat tantum ablati- uo iungenda est: de enim ablatiui casus est.

Interiectiones proprie sūt affectus uoce icognita cōdita expressi: sed & plenus fre- quenter sermo pro interiectione habet: si affectū significet: ut pprie dolor & similia.

Vnt nomina similia participiis presentis temporis ut demens: legens: quæ hac ratione discernuntur. Si enim nomen fuerit comparisonem recipit: ut demēti- or dementissimus: si autem participium fuerit non recipit comperationem. Ne- mo enim dicit legentior legentissimus. Quid si sit nomen non simile participio sed quid sit & participium aliam recipit discretionem ut est amans quod & nomen est & participi- um. Nā si sit nomē genitiuo iungit ut amās tui: si aut participiū sit accusatiuo iungit: ut amās te: quæ admodū colēs te. Si aut inueniant nomina similia participiis præteriti tē- poris uel potius eadē & participia discernūt in declinatione. Nā participia si fuerint se- cundæ sūt declinationis ut hic uisus huius uisi. hic auditus huius auditi. Si autē nomina fuerint erūt q̄rtæ declinatōis: ut hic uisus huius uisus. hic auditus huius auditus. Quāq; hæc quæ diximus etiā illa ratione discernimus. quod participiū tūc est quom tēpus ha- bet: ut puta ille auditus est quom aut nō habet tēpus nomē est: ut auditus meus obtusus est: & uisus meus breuis.

SERGII GRAMMATICI IN SECVNDAM DO- NATI EDITIONEM COMMENTARIVS.

d Væ sunt principales partes orationis nomen & uerbum eo quod ipsæ solæ faciunt elocutionem ut cicero scripsit. Virgilius fecit: & sine ipsis nulla pars implet elocutionem. Nā quādo dicimus ipse legens dixit Aristorelici dicūt duas esse ptes orationis nomē & uerbū. Stoici qnq; Grammatici octo. pleriq; nouē. pleriq; decē. pleriq; undecim. Interie- ctionē græci penitus nō habēt: sed iter partes oratiōis. id est in octo nō computāt. Nos articulo nō penitus caremus id est eū articulū sed in pnomine cōputamus. Tres ptes ora- tionis sūt quæ casibus declinant: nomē: pronomen: participiū: & una quæ temporibus

id est uerbum. Carere omnes quattuor non declinatur. Quasitum est quando pars ora-
tionis officio fungitur utram ius suum retineat an eius cuius accipit significationem na
frequenter inuenimus & nomina pro aduerbiis posita ut toruum clamat & aduerbia pro
nominiibus: ut mane nouum. Quare sciendum est quoniam si nomē sit pro aduerbio in
stitutum incipit non posse declinari. Et enim cum desinat esse quod est & transeat in ad-
uerbium incipit iam non posse declinari: quemadmodum nec illud aduerbium naturali-
ter declinatur. Item aduerbium si transeat in significationem nominis nō nunq̄ declina-
tur quoniam significat eam partem orationis: quæ recipit declinationē. Vnde est illud
apud Plautum a primo mane usq; ad uesperum modo mane nomen est hoc mane huius
manis huic mani: hoc mane ab hoc mane. Nam si aduerbiū esset nec genus reciperet nec
præpositioni adiungeret: nec posset terminari:

Proprium nomē in quattuor diuiditur partes. Prænomē. Nomen. Cognomē:
& Agnomē: Prænomē est quod in loquēdo præponimus ut publicus. Nomē ē
commune familiæ ut cornelius. Cognomen ē proprium uocabulum ut scipio:

Agnomē ē quod extrinsecus sumit uel a uirtutibus ut africanus uel a uitis ut
iugulator. Sed sciendum est quod plerunq; cōringit: ut tantummodo inuenitur: ut ecce
romulus unum rātum habet. plerunq; duo: ut Numma pompilius. plerunq; tria: ut pu-
blius Virgilius Marro: Plerunq; quattuor ut Publius Cornelius Scipio Africanus. Sane
sciendum est quod quotiens unum inuenitur cognomen est nemo enim potest esse sine
uocabulo: quotiens duo plerunq; prænomen & cognomen sibi libertus est: Nam non po-
test libertus habere nomen quod familiam significat cum ipse sine familia sit. Appella-
tiuum species sunt uigintiseptem: Sunt nomina corporalia quæ uidemus & tangimus
ut terra lapis. Sunt in corporalia: quæ: nec uidemus nec tangimus ut pietas iusticia. Sūt
primæ positionis quæ a natura firmata sunt ut mons schola. Sunt deriuatiua quæ a pri-
mæ positionis nomine eiusdem dicuntur ut montanus scholasticus: Hæc autem deriuati-
ua non regulis sed auctoritate firmantur nam plerunq; inuenimus uaria ab uno sermo-
ne. ut tuder est tudertinus tuders. Sunt etiam diminutiua: quæ sententiam minuunt &
non semper sed frequenter syllabis crescunt ut agnus agnellus. Sunt etiam alia so no di-
minutiua: ut tabula fabula in his significatio principalis est: sed enuntiatio diminutua
tunc enim reuera essent diminutiua si haberent alia principalia: ut oculus ocellus. Sunt
que dicuntur tota græca ut dido mantho græce hæc & latine possunt declinari græce ut
dido didous latine dido didonis: mantho mantous & manto mantonis. Sūt quæ tota la-
tina appellantur: quæ longe a litera a latinis proferuntur: q̄ a græcis. Nam quom græci
dicant: Pollydeus latini appellant polux: Hæc autem quæ tantum latina sunt latinæ
declinamus. Sunt quæ appellantur notha: quæ non primis syllabis sed ultimis a græco
sermone dissentiunt: ut achilleus achilles: agamemnon agamemno & fere omnia græca
quæ in on exeunt. detracta enim on syllaba per breuē o. proferuntur: ut apollon apollo
platon plato. Sunt synonyma: quæ uarias habēt elocutiones: sed unam significationem
ut terra solum humus tellus. Sunt omonyma superioribus contraria ut aries: nam & ma-
chinamentum est quo muri expugnātur: & sidus in cælo: & animal in terris aries uoca-
tur. Sunt patronymica quæ trahuntur non tantum a patribus sed etiam a parentibus
Nam inuenitur & a matribus dicta hetideus reroides: & ab auo: ut æacides & a maiori-
bus ut dardanides æneades & a uirrico: ut amphitridones. Sic ergo dicimus patrony-
micam nō a patre rātū sed a parēribus tracta ut dicimus patricidam nō qui patre rātū sed
qui quēq; parētum necauerit. Hæc autē patronymica si græca. fuerit i des exeūt ut atri-
des aut i ius ut atreius. aut i on ut atrion. Sed quæ i des exeūt rātum patronymica sūt ut

atrides agamemnon. Quæ in ius exeūt & patronimica & possessiua ut atreius aga//
memnon & atreius gladius Euādrius ensis. Quæ autem in on exeūt in latinum sermo//
nem non transeūt. Fœminina autem aut in is exeūt ut atreis: aut in ias ut atreias: aut
in en: ut arien. Sunt etiam nomina adiectiua quæ plerumq; sensum habent: sed coniu//
ctiōe iactantur: ut magnus fortis dicimus enim magnus uir fortis exercitus: Sūt eti//
am qualitatē quæ trahuntur ab animo a corpore extrinsecus: ut doctus niger fœlix. Sūt
quantitatē quæ trahuntur a mensura ut longus latus. Sunt gentis quæ gentem signifi//
cant: ut græcus hispanus. Sunt quæ patriam significant: ut Romanus. Sūt quæ nume//
rum: ut unus duo tres quattuor quinq;. Sunt quæ ordinem ut quintus sextus. Sūt quæ
ad aliquid dicuntur: quæ penitus non possunt sine alterius coniunctiōe intelligi ut pa//
ter: Non enim potest dici nisi filium habeat. Sūt ad aliqualem se habentia: quæ contra//
rio significatiōem sumunt ut dexter sinister niger cædidus: Sūt generalia in quibus
species continentur: ut animal Nam animal dicitur & homo & canis & equus sūt spe//
cialia: ut sunt ea quæ diximus canis homo & equus. Nam illa sunt specialia: quæ genere
discernuntur. Sūt facta de uerbo ut dīctor lector. Hæc autem semper i. tor. exeūt & ori//
untur a gerūdii modo ultimo tempore & ultima syllaba in tor uersa per omnes cōiuga//
tiōes ut amatu amator. doctū doctor. auditu auditor. lectū lector. Sūt etiam participiis
similia ut demēs nam sic est demēs quasi legēs: sed demēs nomē est quia recipit compa//
ratiōem id est demētior legēs uero participium quia non recipit similiter comparatiō//
nem. Sūt etiam uerbo similia: ut cōtemplator sed hæc cum casum acceperūt nomia sūt
& cōtemplator huius cōtemplatoris facit: cum autem tempus habuerit uerba. Ut Ma//
ro dixit cōtemplator aquas dulces. Sed comparatiuus gradus generis est semper com//
munis excepto uno quod est senior hoc enim ut probus dicit tātum generis masculinē
nam omnia quæ recipiūt comperationem qualitatis sūt & quantitatis sic. ut puta nō om//
nes qui studēt causas agūt quisquis autem causas agit: studuit sine dubio. Recta compa//
ratiō est quæ primam syllabam integram per omnes seruat: ut doctus doctior doctissi//
mus. Sin autem itegram nō seruat i æqualia efficit nomia quæ sūt tātum tria bonus:
malus: magnus: cum cōstet comparatiuum gradum minus significare uideatur ut
clarior clarissimo. doctior doctissimo. Præterea ipse comparatiuus nō nūq; positiuum si//
gnificat quando dicimus senior significās tamē senex At cum Salustius dicit. Mare pō//
ticum dulcius est q̄ cætera. modo iuenitur Comparatiuus nō solū cōparatiuus nō est sed
nec positiuus Nam mare nō modo dulcius nō est: sed nec dulce quidem. Donatus dicit
quiq; tātum aduerbia genitiuo esse iūgēda: tātq; magis minus maxime minime ea scilicet
ratiōe quoniam uim i se habēt comperandi: atq; ideo nō debēt comparatiuis casibus iū//
gi ne uideatur comperatio geminata. Qui enim dicit tam doctior pene dicit hoc doctior
doctior quod latinitas nō patitur. Probus autem dicit omnia aduerbia quæ uim augētis
aut minuētis i se habēt nō debere cōiūgi nec superlatiuo nec comperatiuo: ut sūt ista ual//
de multum plurimum p & similia. Nam ista nomia tātum positiuis gradibus debemus
adiūgere. Quod superlatiuum dicit genitiuo plurali nō adeo uerum est nam iuenimus
eum etiā singulari genitiuo posse cōiūgi tūc quādo nomia sūt enūtiatiōe singularia intel//
lectu uero pluralia ut est. O danaum fortissime gētis. Quod dicit enūtiatiōe masculinū
intellectu esse neutrum pelagus uerū est uulgus falsum est. Nam uulgus & neutro & fœ//
minino genere legimus apud Virgiliū fœminio. In uulgū ambigūa neutro ignobile uul//
gus. Balneū generis neutri est i numero singulari fœminini quidē secūdū usū: ut occisus
ad balneas pellicias tamē & neutraliter legimus: ut balnea uitātur i horatio. Cælū i nu//
mero singulari generis neutri est: In numero aut plurali generis masculini habemus eni

in Lucretio. Quis totidem uertit caelos. Cape in numero singulari neutri generis est: ut tunicatū cū sale mordēs cape & hoc nomē tres hoc solos habet casus: hoc cape: hoc cæpe: hoc cape. In numero autem plurali genere fœminino simpliciter declinatur. loca & loca similia nomina sunt: nam in numero plurali & masculino & neutro genere declinatur: dicimus enim & ioca & loca & ioci & loci. In numero aut singulari tantum masculini: ut iocus & locus. Quod dicit genera communia esse inter masculinum ut puta pampinus nō ita itelligimus quasi sacerdos nam sacerdos si masculus est hic sacerdos dicitur si fœmina hæc sacerdos non possumus hoc pro nostra uolūtate cōfundere: sed pro natura qualitate discernimus: Pampinus uero & dies & similia pro nostro arbitrio uel masculino uel fœminino genere proferuntur. Nomen nec ī totū fixum nec in totū mobile: ac fixum læna secundum Virgilium Torua læna lupum sequitur secundum Ouidiū mobile est qui dixit: ut læna sitim multa compelcūt unda. Eiusdem generis debet esse diuinitia: cuius generis sunt principalia ut puta ideo hæc domuncula generis fœminini est quia & hæc domus generis fœminini est. Exceptis scilicet paucis istis: scutum. pistrū: canis: rana: uerna. scutra. nam scutra scutrinī facit. beta betaculus Puluis dicitur quia numeri singularis est tantum: sed legimus apud horatium. Ouides discipare pulueres. Item pax: lux dicit numeri singularis sed legimus apud Salustium: paces & luces. Item quirites dicit numero tantum plurali sed legimus apud horatium hunc quiritem uetus nominatiuus hic quiris. Item idem horatius quis te quiritem cuius nominatiuus erit hic quirites: ut dicit petronius. Quadrigas dicit numero tantū plurali sed uarro dicit numero singulari Virus generis neutri est: & declinatur quemadmodum doctus hoc uirus huius uiri. legimus enim apud lucretiū Tetryprimordia uiri. Dicit nomina iā cōpposita non debere componi & idē paulo ante dixit de cōpluribus potuisse componi nec contrariū sit ita itelligi debet ut liceat nobis nomē cōponere bis: sed ita ut prima cōpositio sensū nobis in contrariū non uertat: ut territus imperteritus. Illud enim nobis non licet facere: ut per compositionem primum conuersum in contrariā significationē nomen per secundam compositionem ualeamus reuocare ad primam significationē: ut est doctus: indoctus: quando antiq; nulla ratione dicitur prefectum uigulum sic dicatur quemadmodum tribunus militū id est si pro uno nomine accipitur uterq; sermo in priore parte tantūmodo declinatur. Si autem uoluerimus elocutionem facere dicimus perfectus uigilibus quo tēpore licet nobis etiā ī hac duo nomina aliquē ad ferre sermonē ut perfectus ē uigilibus.

Abus pleriq; quattuor esse dicūt auferentes nominatiuū & uocatiuū: Nominatiuum qui similis est uocatiuo. Ideo autem auferūt nominatiuū quoniā quom casus sit ab eo quod faciat nomē habere. Nominatiuus e cōtrario rectū nomē ostēdit. Alii quinq; docēt ut græci qui ablatiuū nō habēt. Alii sex ut latini qui ablatiuū addunt: Alii septimū etiā addunt casū qui ablatiuo similis inuenitur. Nā quādo dico reuera doctior illo & doctior ab illo eadē inuenitur elocutio quādo autem dico illo præsente suscepi & ab illo præsente suscepi: non est similis ab utroq; casu elocutio. Nā illo præsente suscepi inter duas tantummodo res geri uidetur. Non nulli adiungunt octauum casū qui fit cum quid per accusatiuum cum præpositione possumus docere: dicimus per datiuum sine præpositione ut clarior it in cælum & it clarior cælo: ut subeunt ad murum & subeunt muro. In flexionum autem uarietates in sex sunt. Aliquādo enim omnes casus uarios exitus sumunt ut est unus quæ dicitur forma ex aptota: Itē pentapota dicitur ubi quinq; sunt uarietates. Item tetrapota ubi quattuor ut est species. Triptota ubi tres sunt: ut est templum Diptota ubi duæ: ut cornu: genu: Nam

nominatiuus accusatiuus & uocatiuus corripuntur: Alii tres producuntur idest genitiuus datiuus ablatiuus: Est etiã monoptota: quam non bene monoptotã sed aptotã dicimus ut nequã nam monoptota illa sunt quibus unus tantum casus est ut sponte. Aptota uero illa sunt ubi omnes quidem sunt casus: sed nulla ratione uariantur ut est frugi. Inueniuntur autem nomina unũ casũ habentia ut tabo: aut duo tantum ut hic iupiter. o. iupiter: aut tres tantum: ut hoc nefas aut quattuor tantum: ut huius dictionis huic dictioni hanc dictionem ab hac dictione. Sed horum nominum reliquos casus in usu quidem nõ esse manifestum est. In auctoritate autem sapius reperiuntur. Inimicus datiuum regit quanquã usus uendicet nominatiuum Inimicus enim est mihi dico non meus: Item secundus ab illo est: dicimus non secundus illi quanquã ista nomina suis casibus seruiunt etiam aliis alia auctoritate iunguntur Nam & pactus illam rem dicimus & illa re. Quod dicit ab his mulabus: filiabus: deabus. nos dicere debere. Sciendum est propter testamentorum necessitatem: Nam hæc pauca dicit probus contra artem esse suscepta: nec nos debemus ad istorum similitudinem alia declinare: ea enim quæ arte carent sola auctoritate firmantur. Vas in numero singulari tertiæ declinationis est: in numero plurali secundæ. Dices secundum regulam tantum fœminini generis est. Nullũ enim nomen est producto ablatiuo terminatum quod alterius possit generis inueniri quod autem dicimus genere masculino idem ratio persuasit aduerbii. Nam hodie dicentes quasi hoc die significamus nec tamen dicimus hodie quasi hac die: Nam quotiens nominatiuus singularis. n. & r. terminatur ablatiuus in. e. etiam genitiuus pluralis in um: Exit: a. supradictis regulis. Accusatiuus singularis tunc in. im. exit: quom ablatiuus singularis indubitabiliter. i. terminatur. ut ab hac ui: & ab hoc tyberi facit enim hanc uim hunc thyberim. Si autem e terminatur ablatiuus: tunc uariatur accusatiuus ut ab hac puppe hanc puppem. Domus & iugerum ab antiquis aliter declinabatur: quã hodie declinamus. Nam domus erat quartæ declinationis. Iugerum tertiæ nos autem in hoc nomine. i. domus tres in unum casum usurpamus. a. secundæ declinatione ablatiuum. a. domo: genitiuum pluralem harum domorum accusatiuum pluralem has domos. In nomine autem iugeris: unum tantum modo usurpamus ablatiuum ab hoc iugero. V. littera tunc retinetur in datiuo plurali: ut ipse dixit: quom aliqua discernenda sunt: ut artubus: & arcubus: cui regulæ tamen inuenimus duo nomina contraria idest nulla discretione interueniente. u. retinentia ut specubus & tribubus: quæ ab istis regulis discrepant. Nomina tantũ pluralia uulcanalia: minerualia: ideoque illæ regulæ ablatiuus sunt singularis: hæc autem nomina sunt numeri tantum pluralis: quæ licet regulas nõ habent tamen ad similitudinem nominũ declinanda sũt: quæ nomina regulis continentur. i. ut sic declinemus. hæc kalendæ quem admodum hi agiles hæc idus quemadmodum he manus: quanquã dixerũt ut quẽadmodum regulis carent: ita uariẽ declinarẽtur. Nam inuenimus apud auctores & ancillũ: & ancillorum: & uulcanaliũ: & uulcanaliorũ. Item nomina græca. a. supradictis regulis segregantur: ut emblemata: poema: & hoc iuste. Nam si græca sũt ablatiuo carent illæ autem ab ablatiuo originem sumunt quas non possunt suscipere nomina ablatiuo carentia: sed hæc maiores nostri aut tertiã declinatione declinabant: si fuissent generis neutri ut poema: poematis: aut prima declinatione declinabant: si fuissent generis fœminini: ut hæc poena: huius poenæ: quanquã inuenimus aliquos casus nec ab illis nec ab istis regulis declinatos idest genitiuum pluralem: & datiuum & ablatiuum pluralem legimus. n. apud Ciceronem horum poematorum his poematis ablatiuo ab his poematis: similiter & emblematorum & emblematis. peripatetmatorum peripatetmatis. Analogia dicitur ratio declinationis nominum inter se omni parte similitum latine proportio uocatur: No

mina aut similia sunt omni parte si octo rebus sint similia id est ex illis quae accidunt nomi-
natiuitate comparatione: genere: numero: figura: casu: deinde exitus syllabarum: deinde consonantium: ra-
tiones penultimarum: atque si una res ex istis octo defuerit similibus dicimus enim nomen nulla ra-
tione declinari similiter cuius rei exemplum & lupus sic lupus nam septem partibus consentiunt:
tamen quasi genere dissentiunt. Lupus enim in aliud genus: ut lupus: lupa: lepus: lepa
non facit.

Robus autem pronomine in quattuor partes diuidi putauit id est pronomine infi-
nitum: finitum minusque finitum: & possessiuum quod non uidetur habere rationem: un-
de Donatus melius qui in duas partes in primo diuisit. Nam si ea sunt finita
pronomina quae recipiunt personas. Alia omnia quae non recipiunt personas in-
finita dicenda sunt: Unde apparet quod infinita & minusque finita sunt & possessi-
ua. In illis enim non accidit certa persona: cuius: & nostras: uel cuiates & nostrates: nam
utrumque dicimus secundum plauti auctoritatem gemem significat: ut est cuius gentis optime
nostrae gemis. Plerique accentum in ultima syllaba ponunt: quando cuiam: sed praue: Nam
nulla pars orationis est latina absque praedictis: quae potest in ultima accentum tenere. i. pone
& alias. Sunt aliqua pronomina quae casibus crescunt nominatiuo: ut quis uel qui. geniti-
uo singulari: ut mei uel mis: tui uel tis. Ablatiuo singulari ut. a. quo uel. a. qui plurali da-
tiuo uel ablatiuo: ut. a. quis uel. a. quibus quae ratione fiat superius diximus. Sunt e contrario
quae casibus decrescunt: nam uocatiuus non inuenitur in pronomine ego. Aliquando no-
minatiuus & uocatiuus: ut in pronomine sui: sibi: se: a se. Aliquando tantum accusatiuus: eccum
eccam: illum: ellam. Aliquando tantum genitiuus ut cuius: & cuium. Quod autem dici-
mus sui aliquid esse pronomine uerum est non enim de possessiuo nascitur cuius nominatiuus
est suus. Nam si inde nasceretur datiuum omitteret: ut suo non id. i. Praeterea est aliqua diffe-
rentia quod hoc pronomine sui: uel sibi: utriusque numeri est. Illud uero possessiuum suum &
singularem habet numerum & pluralem. Quasiuiuum est apud graecos an. O. uocatiuus esset
articulus & prouocatus non esset. Omnes enim articuli cum de numero singulari ad plura-
lem transerunt uarie proferunt: ut hic & hi huius & horum & reliqui. Quando autem dicimus
o docte & docti: & utroque numero eundem articulum ponimus: quae res non articulus ui-
detur quia non mutatur in numero plurali: sed potius aduerbium uocatur: ut quemadmodum
dicimus: heus uos docti: sic dicamus o tu docte & o uos docti: Inter Articulos & prono-
mine hoc interest: quod pronomina tunc cum sine nominibus sunt & absentium nominum uide-
tur explere personas: ut hic & haec & hoc quando autem dico hic aeneas huius aeneas iam
non possunt pronomina dici: cum non fungatur eorum nominum quae praesentia sunt officio.
Ipsa enim nomina per significationem implent. Neuter alius: & reliqua constat esse no-
mina: quoniam probus uiginti & unum dicit esse pronomina in quibus ista non computan-
tur. Ea pronomina quae utraque parte nominatiuum habent secundum formam nominum declinan-
tur. Nam sic declinamus quisquis utraque parte sic autem priore parte non declinamus
aliquis quemadmodum nec iuris peritus. Sic posteriore parte non declinamus quispiam
quemadmodum nec tribunus militum.

Di: noui: coepi: memini. Quae ritur cuius sint temporis quomodo constat esse
perfecti: Nam & perfectum in. i. semper exit ut legi: scripsi: & praesens tem-
poris nunquam in. i. sed semper in. o. exit. Illa enim uerba significationem ha-
bent praesentis temporis regulas autem praeteriti. Sum defectiuum uerbum
in coniugatione: Nam quando dicimus es non potest esse secunda coniugatio quia & e.
corruptam habet & in prima persona. e. ante. o. non habet: Pudet: & tedet: quasi defecti-

ua posuit. In superiore autē parte impersonalia non contrarie sunt posita. Nā hoc ipsū uerbū impersonale defectiuū est. Sublatis enī de primo uerbo duabus personis: prima & secunda. Tertia utiq; superest. Quæ si non sibi adiungat pronomen defectiuū dicitur esse uerbū si autē adiungat impersonale. Gaudeo & audeo. a. pleriq; neutro passiuā: ab aliis supina uerba dicuntur quæ in tēpore perfecto & plusq̄perfecto passiuā habent declinationē: in reliquis autē actiuā: idest tēporibus. Sūt alia in æqualia quæ suā habent declinationē & contraria sunt: ut placeo: nā & placui facit & placitus sū.

Sūt itē alia in æqualia quæ ideo sūt in æqualia quoniā primā syllabā nō reseruant: ut: nolo: uolo. Faciūt enī nolo: non uis: uult: non nolo: nolis nolit: Itē uolo: uolis: uoluit: non dicimus. sed uolo: uis: uult. Sunt aliqua penitus anomala: de quibus nihil possumus dicere nisi quod lectione declinetur eas usurpare personas quæ tantū auctoritate firmantur: & sūt hæc faxo: faxis: inquit: infit inquit: & reliqua. Prima persona in indicatiuo modo semper corripitur: ut lego absq; monosyllabis: ut do: flo: sto: quæ quidē si fiāt polysyllaba: ut reddo: reflo: resto: corripuntur. Verba quorū declinatio in nostra potestate est: sunt hæc: tondeo: lauo: fabrico: punio: & reliqua uerū tamen debemus secundū naturā actiuū uel passiuū præsumere: ut ego lauor balneū lauo: quando ego capillos depono ut dicam tondeor quando alteri capillos detraho: ut tondeo. Prima persona non debet ita proferri: lego ego. Quoniā lego iā habet in se significationē pronominis: nisi tamen sic tunc possumus dicere quando nos magis uolumus ostendere lecturos q̄ alios ut sit quasi ego magis quā ceteri maledico tibi dicimus nō te dicimus. Prima persona ante ultimā. o. septē litteras nō habet: h. o. f. k. q. i. z. cætera uero habēt. e. ut sedeo. i. ut audio. u. ut annuo. b. ut bibo & sicut i arte scripta sunt. k. Ideo nō potest præponi. o. litteræ quia nūq̄ ante ponit nisi. a. sequēte. q. y. z. ideo nō possūt præponi: unū tamen uerbū quod. o. ante. o. habet: ut reboo: teboant: siluæq; & magnus. o. ideo cōtra regulā uenit quia græcū est. cætera in arte cōscripta sunt.

Duerbiū dictū est quia necesse habet semper uerbū sequi. Verbo tamen nō necesse est egere semper aduerbio: nā possumus dicere sic legit: Nūc enī & plena est elocutio & aduerbiū tamē nō iuenit: nā quom dico cras hodie: nō erit integra elocutio nisi addā uerbū ut puta dico uel facio. Aduerbiū plerūq; cōfirmat uerbū plerūq; destruit. Cōfirmat ut iam faciā. destruit: ut nō faciā. Aduerbia aut a se oriuntur: aut ab aliis partibus orationis ueniunt: sicut in artibus positū est: nam ibi sunt exēpla uaria posita henno autē nihil aliud est nisi hoc anno. Vnde deriuatio duplex iuenitur: Nā Cicero dicit hornatinas fruges horatius dicit hornatas fuges: Item meatim nihil est aliud nisi meo more: tuatim tuo more Quod dicit de participio aduerbiū posse deduci: uerū non est & enī illud exemplū quod protulit idest indulgens nō rātum participiū est: nam recipit comperationē facit enim indulgentior indulgentissimus ergo quādo dicimus indulgenter nō uideamus a participio translulisse in aduerbiū sed a nomine. Omnia aduerbia. e. terminata in positio semper producantur: ut docte. Exceptis tribus regulis eorū aduerbiorū.

Quæ autē non comparantur: ut rite: nemo enim dicit ritius ritissime: uel quæ male cōparantur: ut bene. Nemo enim dicit bonius bonissime. Vel quæ a se oriuntur ut ipune: ipunius: hoc scilicet in positio. Cæterū superlatiuus gradus semper producit facile: & difficile non quæritur utrū aduerbia sint an nomina cōstant autem esse nomina rātm quia semper correpta sūt. Si enī aduerbia essēt: ut supra diximus producerētur deinde quia neutri generis formā sequuntur. Sicuti enim dicimus & facilis facile: sic

difficilis difficile. Deinde si aduerbia essent inter exirent. Datiuus enim nominis id est
 terminatus aduerbium inter syllabam mittit ut huic forti fortiter sic huic facili faciliter:
 huic difficili difficiliter diceremus. Ergo constat esse nomina sic autem posita sunt pro
 aduerbiis quemadmodum fere inuenimus apud poetas pro aduerbiis constituta: ut toruū
 clamat pro eo quod est torue: horrendum sonat pro eo quod est horrende: qua figura ora-
 tores omnino uti non debent. Genus enim est soloecismi sicut ipse donatus Paulopost
 de soloecismis ratione monstrauit. Scire enim debemus quod datiuus singularis. o. ter-
 minatus aduerbium in. e. mittit ut huic docto docte. i. terminatus inter huic agili: agili-
 ter: quas regulas semper corripit auctoritas. Nam inuenimus plerumque id esse aduerbi-
 um: qui datiuus est casus ut est falso: hæc autem ambiguitas elocutione discernitur quā
 do enim dicimus falso homini dedit nomē: quando falso loqueris erit aduerbium: ita
 plerumque in contrarium cedunt. Nam terētius ait duriter: quom dure dices: debuerit:
 & Virgilius Lugubre quom lugubris extensa dicamus. Ea aduerbia comparanda
 sunt quæ quæ ducunt originem a nomine recipienti comparisonem ut est doctus. Ideo
 enim dicimus docte doctius doctissime: quoniā dicere possumus doctus doctior doctis-
 simus Ab eo quod est Tullius cum sit aduerbium non recipit comparisonem quia nec no-
 men recipit. Sunt alia aduerbia quæ semper per se comparantur. Sunt autem quæ non
 egent comparatione ut est mane. Nemo enim dicit manius: nemo manissime. Ve-
 rum tamē hæc quam per se inflexionē non habemus: possumus facere adiectionem illarū
 particularum ut magis & maxime: ut puta sit positiuus mane comparatiuus magis ma-
 ne. Superlatiuus maxime mane. Omnis pars orationis cum desierit esse quod est
 nihil aliud est nisi aduerbium. Iccirco si nomē desierit esse nomē non faciet pronomē:
 aut participium sed solū aduerbiū. Ut est sedulo nam si dicas sedulo homini dedi no-
 mē est si dicas sedulo feci: Aduerbium est. Item pronomē aliquādo & aduerbium
 est quom enim dico quid est: erit pronomē quom dico quis scit erit aduerbiū. Item
 uerbum plerumque & aduerbium est: quando enim dico pone prima syllaba accentum ha-
 bente erit uerbum quando ultimæ syllabæ: do: accentum erit aduerbium hoc est discreti-
 onibus causa. Nam ultimo loco uerbi acutus accentus nunquam ponitur. Item
 participium aliquando aduerbium est quom enim dico me aduillam profecto contigit:
 participium est profecto: quom dico profecto quæritis aduerbiū est profecto. Item
 ante præpositio non nunquam & aduerbiū est. Præpositio in hac elocutione erit ante tēplū
 casum enim habet uictum: si autē dicas: ante feci: erit aduerbium: quoniā sequitur uerbū:
 & cōiunctio est: sed plerumque & pro aduerbio ponitur quom dicimus te fortissime teucrū
 accipio. Heus si dolorem significet iteriectio est: heus etiā mentas cōsumimus inquit
 iullus: si autem uerbum sequatur aduerbiū est: heus inquit iuuenes monstrate mearum:
 erit nomē quom nominibus pro aduerbiis utimur ut ante dictū est. Illud fideliter tenere
 demus nunquam separatim præpositionem aduerbiis posse cōiungi ueluti de mane de noctu.
 Quod autem inuenimus in docte & in frequenter sunt quidē præpositiones: sed non separa-
 tim sicut sunt etiā particule quas ipse ponit. Artigraphus de sursum deorsum deinceps:
 Ita enim constat duas partes orationis ut uno ambæ nitantur accētū. Nec duæ præpositiōes
 iterueniēte aduerbio sociandæ sunt. Præpositio etiā ideo non potest adiūgi nomini iterueni-
 ente aduerbio ut de trās tyberim uenio quemadmodū illinc uenio.

Participiū ē quasi participiū: habet enī. a. noīe genera & casus. a. uerbo autē tēpora &
 significatiōes: ab utroque numerū & figurā: & cætera quæ supradicta sūt. In posteri-
 oribus illud adduci inchoatiua uerba illud non habere nisi prælētis tēporis participiū

futuro autem carere. Ideo autem futuro carēt quoniam regulam futuri participia a præterito ducūc participio præteritum autem participium. a. tēpore perfectō originē sumit & ideo quom inchoariua uerba tēpus perfectum nō habēt : non possumus habere quod additur iam tempore perfectō. Præterea dicit participia ab impersonalibus uerbis nisi uulgarata nō uenire: quæ res penes latinum nō erit: & similia & similiter ab arte discedit. Et. n. participia a prima positiōe uerbi originem trahūt: cum igitur impersonalia primam personā nō habēt participia nō iure ex se faciūt: sed tamen dixi usurpare nobis licet. Inuenimus enim apud uarios auctores: quod puto id fieri: nō quod de impersonalibus uulgaratur participia: sed quod ipsa impersonalia fiāt uerba plenissima: Nam hoc quod dicimus pudet & tedet tamē dici iuenimus i auctoribus & pudeo: & tedeo: unde fiūt & pudēs: & tedēs participiū nō ab impersonali uidetur sed a uerbo itegro. Odi uerbum participium habet osus quod licet i usu nō sit tamē compōitur & i usu erit ex osus per osus. Ab eo quod est meminī artis nullū participiū reperitur: si ad usum uerum est: si ad auctoritatem falsum: Nam iuenimus i Plauto meminēs. Tunicatus galleatus dicit participia nō esse: sed nomina eo quod. a. uerbis nō trahūt: sed si diligēter attendas aduertēs ab similibus participia comprobabis. Nam licet nō faciat tunico galleo: tamē quoniam tempus habēt sine dubio participia sunt: & enim armatus icedit uestitus icedit quom dico hoc significo iam armatū: iam uestitū eē. Sicut etiā dicimus tunicatus icedit: galleatus icedit. i. & iam tunicā habet: iā galeā habet quæ res tēpus ostēdit & si tēpus est participiū est. Præsus cœnatus & reliqua cōstāt nō esse participia si a uerbo nō ueniūt. Cōcessū est. n. regulariter ut a. neutralibus uerbis liceat nobis usurpare præterita participia: sed quoniā & has artes de fēdere debemus uel auctoritate firmare: neq; ad istorū similitudinē alia fingere: sed illis tantū uti quæ lecta sūt. Nomina similia participiis præteriti tēporis quartæ sūt declinatiōis: ipsa aut participia secūda ut hic uisus: huius uisus: nomē est: hic uisus huius uisū participiū est. Furibūdus & moribūdus quid essent & nomia essēt manifestū est: qd̄ subtracta dus syllaba & addita littera nō redeūt i participia præsentis tēporis quod regulariter dictū est: Noua ratiōe participia quæ cōstāt esse participia positiuū gradū possūt recipere quoniā participia nullā recipiūt cōparatiōem tamē cōparatiuū gradū plerūq; suscipiūt acceptior & igētior: quæ res sola sensus ratiōe secernit. Aduerbiū de participiis nasci Donatus asserit: plurimi negāt. At cōstat apud maiores equidē lecta i usu tamē esse nō possūt ut dictū est in aduerbio.

N coniuētione nihil penitus noui posuit: sed ita hic sicut i superiore parte tractauit illud plane adiecit qd̄ licet nobis cōiuētiones pro aliis cōiuētioneibus ponere: qd̄ mirū est quom liceat & alias ptes oratiōis p aliis ponere: ut nomē p aduerbio: p nomē p aduerbio & multa alia significatiōe tamē mutata.

Ræpositio est pars oratiōis dicta quod i loquēdo præponitur & hæc est eius natura puta ante templum nemo enim dicit templum ante: sed tamē est una præpositio quæ pro arbitrio nostro ponit ut tenus: dicimus enim puberenus & tenus pube. Item cum plurūq; sit postposita iuenitur ut præponi omnino nō possit. quod utiq; cōtra artem uidemus ut cum dicimus mecum: tecum: nobiscum: uobiscum. Præpositio autem aut coheret aut utrūq; efficit. cō. dis. ita enim loqmur cōduco tibi distraho: separatur autem & penes. Et enim cum dicimus apud amicum duæ oratiōis sūt partes: penes arbitros similiter duæ. Aliæ uero & coherēt & secerni possūt ut præ: nā quom dico prætulit utiq; coherēs iuenitur. quom autem præ metu segregata est: Accusatiuæ præpositiōes triagita tantū: illæ duæ possūt i questionem uocari apud & ad: eo quod semp i loco est ut apud amicum sum: ad uero secūdū artem semper ad locū ut ad amicum uado: q̄q̄

& secundū auctoritatem inuenit in loco: ut ad. M. leucā te habitare dixit. Vsq; nō uidet plurimis præpositio: quoniā sic alia prepositio nō pōt poni: & n. dicimus ad for; uado ut Virg. adusq; colūnas exulat: iā si habeat alterā præpositionē ipsa præpositio esse nō pōt: Nunq; n. præpositio alteri præpositiōi coheret. Si aut uolueris ut coniunctim cohaereat: nō iā aduerbiū erit sed potius recipit naturā suā nā & præpositionē præpositiōi sic cohære tē ut pro una parte præpositiōis habeat: Inuenimus. n. saepe apud Catonē ut circūcirca idest circa. In ablatiuis præpositiōibus. e. & ex hāc habet obseruationē ut si uocalis sequatur. ex. præponamus ut ex amico audiui si at cōsonās. e. præponat ut eforo uenio. Illud uehemētissime obseruare debemus: ut. cō. & in. quotiescūq; habet post se. s. & f. litterā: uideamus quēadmodū pñuntiant plerunq; enī nō obseruātes barbarissimos icurrimus. Nā cū ipsorū natura breuis sit tamē si sequat supradictā litterā plerunq; in longitudinē trāsit ut cū dicimus quo fit cōfessio. Itē cōsiliū cōsultat: his. n. locis pñutiādā sunt ut lōge similiter isula isula qd magis auriū iudicio: q; artis ratione colligimus. Præpositiōes aut ipsa uerba corrūpunt ut cōficio. Nā erat itegrū facio aut utrūq; & corrūpunt & corrūpūtur ut afficio: Nā affero qd scribebat p. a. & p. d. icipit scribi p. a. & p. f. & itē qd erat facio fit ficio. Præpositio & quādo præponit & quādo postponit: si casū suū retineat præpositio ē ut trāstra p & remos si at casū mutauerit fit aduerbiū. ut longo post tēpore uenit Ambigua præpositiōes q̄tuor fuerūt. In. sub: sup: & subter. Quibus maiores idifferēter utebāt: sed hodie tantū duæ sūt: i: & sub nā sup: & subter accusatiue habēt. In aut & sub qua ratiōe in le serent in superiore tractatū est: Plerūq; eadē est præpositio qd est & aduerbiū ut ante & post: sed qd magis dictū est hac ratione colligimus. Et. n. si pars orationis sequat quæ casibus seruit præpositiōes erunt ut antetēplū ppter aquā tēplū. n. & aqua casuales partes orōnis sūt: quādo aut dicimus ante fecit: post dixit aduerbia sūt: si sequatur uerba. Nouimus itaq; aduerbia semper uerbis egere.

Iteriectio nihil habet nisi solū mētis affectū quæ tūc iteriectio dicit quādo uoce icōdita pferit. o. heu. & similia quom plenas adhibemus ad exprimēdos animi affectus tā iteriectiōes dicunt q̄ pro iteriectionibus ut proh Iupiter ibit hic ait hæc pars nō potest propriū nomē utrius tenere eo quod uariæ iteriectiōes sunt: nam o. dolētis legitur: ut. o mihi præteritos referat si Iupiter annos & irascentis ut. o. callidos homines & similia.

FINIS.

Impressum Venetiis per Theodorū De Ragazonibus de Asula. Anno Domini nostri Iesu christi. M. CCCCLXXXV. Die uero. xii. mensis Iuni.

Registrum.

a b c d e f g h i k l m n o. Omnes sunt terni.